

Statsminister
Odvar Nordli

S P E R R E F R I S T
Torsdag 21. oktober 1976 kl. 1800

TALE I FN'S GENERALFORSAMLING TORSDAG 21. OKTOBER 1976

Herr President,

La meg først få gjenta hva min utenriksminister allerede sa da han talte her i Generalforsamlingen siste måned: For Den norske regjering er det gledelig å se Dem presidere over denne viktige FN-sesjon. Fra havrettskonferansen vet vi hvilke lederegenskaper De bringer med Dem til Deres viktige post.

Vi ser også Deres valg som en anerkjennelse til Deres land Sri Lanka, hvis høyt respekterte statsminister jeg hadde den ære å ønske velkommen som gjest til mitt land tidligere denne måned. Det besøket håper jeg vil være innledningen til et nærmere utviklings samarbeide mellom våre to land.

Jeg vil også gi ros til generalsekretæren Dr. Kurt Waldheim. Min Regjering er meget imponert over den oppofrelse han har tjent De forente nasjoner og derigjennom menneskeheten med. Ved avslutningen av Deres første embetsperiode ønsker jeg å gi uttrykk for Den norske regjeringens ønske om også i de år som kommer å se at FN kan nyte godt av Deres arbeidsinnsats.

De forente nasjoner ble født ut av en verdensomfattende krig mot fascismen og hadde som hovedrolle å hindre krig i fremtiden.

Gjennom de mer enn 30 år FN har bestått har den vært istand til å yte viktige bidrag til å løse og forhindre farlige konflikter. Men mange av de håp som ble uttrykt i San Francisco i 1945 om en tryggere og bedre verden er ikke blitt oppfylt. Det samarbeidet som hadde rådd mellom de seirende stormakter under krigen lot seg ikke videreutvikle til et verdensomspennende samarbeid man kunne bygge et FN

på, sterkt nok til å slå tilbake alle anslag mot fred og sikkerhet.

Utviklingen ble annerledes.

Nye maktpolitiske og ideologiske skillelinjer oppsto og resulterte i slike konfrontasjoner innen verdensorganisasjonen at FN ofte ble stående maktesløs under alvorlige internasjonale konflikter.

Den grad av fred som ble etablert bygde mer på en balanse mellom stadig mer utviklede og skremmende våpensystemer enn på et rettsordnet verdenssamfunn.

Kampen for frihet og menneskeverd forskjøv seg til nye områder i sør og i øst, der mennesker reiste seg i kamp mot politisk og økonomisk undertrykkelse. Kløften mellom de fattige og de rike land ble stadig mer markert.

Gradvis kom utviklingen imidlertid til å ta en mer positiv vending. FN ble i økende grad engasjert i avkoloniseringen og i kampen for politisk og økonomisk frigjøring.

Under denne prosess kom nye nasjoner i voksende antall til å slutte seg til organisasjonen. De små nasjoner og deres rettmessige krav på innflytelse og medbestemmelsesrett kom etter hvert til å prege FN i like stor grad som stormaktene gjør det.

I de senere år er FN fremstått som det viktigste globale instrument for fremme av internasjonal økonomisk og sosial solidaritet. På dette område har FN tatt opp en historisk utfordring, og en realistisk vurdering sier oss at det er her organisasjonen idag har sin viktigste fredsbyggende oppgave. Den prioritet som FN nå gir til de fattiges problemer gir oss grunnlag for å se optimistisk på verdensorganisasjonens fremtid.

Men dette betyr ikke at FN er uten problemer.

Vi har sett og ser fortsatt væpnede konflikter der FN står maktesløs. Altfor mange av jordens mennesker lever fortsatt i nød og i frykt. Menneskerettighetene krenkes fortsatt i store deler av verden med negative virkninger langt utover grensene til de land der krenkelsene foregår.

Slike nedslående fakta kan ikke stikkes under stol når en skal vurdere hvilke utfordringer FN står overfor, og en skal gjøre opp status for dagens situasjon.

Behovet for å styrke FN som et samlende og koordinerende organ i verdenspolitikken er ikke mindre idag enn for 30 år siden. Det er de små land som har den største interesse av et handlekraftig FN, men organisasjonen kan handle bare når den tar hensyn til den realitet stormaktene representerer i global politikk.

Men like avgjørende er det å anerkjenne de små og nye lands rett til nasjonal uavhengighet, sosial rettferdighet og medbestemmelsesrett innenfor det internasjonale samfunn.

Det er viktig å stimulere stormaktene til fullt ut å bruke FN og derved motstå fristelsen til å løse sine problemer utenfor rammen av organisasjonen. Bare gjennom et konstruktivt samspill mellom små og store land vil det være mulig å løse de enorme problemer FN står overfor.

Vi må alltid huske at FN's autoritet undergraves hver gang dens navn forbindes med resolusjoner uten forankring i virkeligheten.

Moderasjon og et omforenet kompromiss i FN er å foretrekke fremfor en konfrontasjon som organisasjonen ikke kan øve noen innflytelse på.

Men avgjørende er selvsagt det saklige innhold av kompromisset. Kravet om moderasjon og kompromiss må ikke bli et skjul for å konservere sosiale urettferdigheter i dagens verden.

I store deler av verden har utviklingen mot mer menneskeverdige tilstander gått altfor sent. Dette gjelder særlig det sørlige Afrika.

Den norske regjering har i flere år støttet den undertrykte svarte befolkningens kamp mot de hvite minoritetsregimer som har praktisert rasediskriminering og økonomisk utbytting. Vi har fra denne talerstol understreket det særlige ansvar som påhviler de vestlige land for utviklingen i det sørlige Afrika. Dette ansvar følger av vestlig kolonisering og de hvite minoritetsregimenes økonomiske avhengighet av vesten.

Den amerikanske utenriksminister Kissingers initiativ støttet av Den britiske regjering og de fem frontlinje-statenes bestrebelser har skapt nytt håp om at Rhodesia-konflikten kan løses ved forhandlingsbordet.

Den bevegelse i hele situasjonen som det amerikanske utspill har skapt understreker behovet for ytre press på de hvite mindretallslederne.

Også i Namibia kan vi nå øyne konturene av en begynnende forhandlingsprosess.

I denne nye og mer håpefulle situasjon er det uhyre viktig at de vestlige land konsentrerer og intensiverer sitt press på regjeringen i Sør-Afrika slik at den avskaffer apartheidsystemet, selve kjernen av problemene vi står overfor i det sørlige Afrika. Hvis ikke Sør-Afrika viser vilje til å imøtekomme den svarte befolkningens krav om grunnleggende menneskelige rettigheter må FN vedta sanksjoner.

Selvstendighet og flertallsstyre for Zimbabwe og Namibia er viktige målsettinger i seg selv. Men det sørlige Afrika vil forbli et internasjonalt konfliktområde til en demokratisk valgt flertallsregjering har fremstått også i Sør-Afrika.

Jeg vil rette en inntrengende appell til de hvite minoritetslederne i det sørlige Afrika om å vise vilje til å imøtekomme den svarte befolkningens krav om menneskeverd og flertallsstyre mens det ennå er tid. Alternativet er skremmende og kan bli en tragedie for alle raser i det sørlige Afrika og ytterligere true internasjonal fred.

Gjennom de siste år er det etablert viktige forhandlingskontakter der verdens nasjoner søker avspenning og nedrustning.

Det er for mange av oss et skremmende paradoks at fred mellom mennesker skal bygge på et stadig større og mer effektivt arsenal av masseutryddelsesvåpen. Men dette er en politisk realitet.

Vi må også akseptere det faktum at de beskjedne kontakter supermaktene har innledet for å søke en begrensning av de strategiske rustninger er sprunget ut av dette paradoks.

Det er også et uomgjengelig faktum at forskyvninger i den gjensidige balanse vil true den grad av stabilitet og fred som er etablert.

Men vi må aldri slå oss til ro med at en fred bygget på terror-balanse kan være en endelig og varig situasjon.

Et meget overbevisende argument om ikke det eneste i denne forbindelse er behovet for at de enorme menneskelige og materielle ressurser som i dag brukes militært må frigjøres for mer konstruktive formål i en verden der flertallet av menneskeheten ikke får dekket sine mest grunnleggende behov.

Min regjering ser i begrepet den nye økonomiske verdensordning et ambisiøst program for global rettferdighet og solidaritet.

Jeg vil imidlertid først peke på den betydelige egeninnsats som u-landene gjør.

Hvis vi ser på u-landene under ett så dekker de gjennom egen sparing omlag tre fjerdedeler av sine investeringer. Utenlandske kilder bidrar bare med en fjerdedel av den kapital som er reist for investeringsformål.

Norge ser også positivt på den sterke mobilisering av egne ressurser som u-landene tar sikte på gjennom lanseringen av prinsippet om kollektiv selvhjelp. Dette har gitt det internasjonale utviklingssamarbeidet en helt ny dimensjon og det har min regjering støtte.

Men vi vet alle at på tross av den imponerende innsats fra mange utviklingslands side, så har veksten vært langt sterkere i den industrialiserte del av verden. Som en følge av dette, har kløften mellom fattig og rik økt de siste årene. Dette har naturlig nok kalt på en ny angrepsmåte, ikke som et alternativ, men som et supplement til tidligere praksis, den sterke egeninnsatsen fra utviklingslandenes side med mobilise-

ring av utenlandsk bistand i tillegg til denne.

UNCTAD IV var et første seriøst forsøk av verdens nasjoner på å begynne den praktiske gjennomføringen av den nye økonomiske verdensordning. Vi kjenner alle resultatet. Det var preget av de kompromisser det ble nødvendig å inngå for å sikre en bred oppslutning.

Kompromisser pleier sjelden å føre til at noen får alle sine forventninger innfridd. Derfor befinner vi oss kanskje alle sammen i en situasjon der vi føler skuffelser over de innrømmelser som måtte gjøres for å nå Nairobi-kompromisset. Vi forstår utviklingsland som peker på hvor begrenset kompromisset var.

Den norske regjering følte en forpliktelse til å yte sitt bidrag til en løsning av de problemer som sto på dagsordenen for UNCTAD IV. Vi reiste til Nairobi rede til å støtte det integrerte råvareprogrammet, ikke bare politisk, men også økonomisk gjennom det bidrag vi ga til fellesfondet.

For min regjering er dette en naturlig konsekvens av den solidaritetens idé som vår demokratiske sosialisme bygger på. Norsk innenrikspolitikk har lenge hatt som mål å avskaffe sosial urettferdighet mellom grupper av vårt folk og deler av vårt land. Det er logisk for oss å utvide denne solidariteten også til det internasjonale området.

Vi ser på det integrerte råvareprogrammet som et viktig instrument for å støtte de råvareproduserende land, men også for å skape mer ordnede tilstander i internasjonalt økonomisk samkvem.

Intet land kan unngå å gripe inn mot de frie markedskrefter. Det kan man heller ikke internasjonalt, om man ønsker en rettferdig og balansert økonomisk verdensordning.

Jeg er enig med kritikerne av det integrerte råvareprogrammet når de hevder at alle deler av programmet, inkludert fellesfondet, ikke er ferdig utredet og derfor ikke øyeblikkelig kan settes ut i livet.

Men jeg er uenig med de samme kritikerne når de hevder at utredningsarbeidet må fullføres før de nødvendige politiske beslutninger kan fattes.

Når jeg måneder etter Nairobi finner det nødvendig å understreke dette, er det fordi jeg fryktet at de samme argumenter kan dukke opp igjen.

Jeg ønsker allerede nå å fastslå at de råvareordninger som vi under de videre forhandlinger vil bli bedt om å sette i verk, ikke vil kunne være fullkomne fra begynnelsen av. Det vil kanskje gå mange år før de er perfekte, om de noen gang blir det.

Men det endrer ikke det faktum at slike ordninger, selv ufullkomne, er av grunnleggende betydning i forholdet mellom de industrialiserte land og utviklingslandene. De vil være det avgjørende bevis på om de rike land tar alvorlig det ansvar de har for å angripe de underliggende faktorer som bestemmer det skjeve inntektsforhold mellom verdens land.

De Forente Nasjoner startet som et uttrykk for en krigsherjets drøm om en bedre fremtid, bygd på rettferdighet, demokrati, samarbeide og fred.

Organisasjonen, og de kvinner og menn som trofast har tjent den, kan se tilbake på resultater av historisk betydning.

Det er intet alternativ til De Forente Nasjoner som det verdensomspennende forum for samarbeide mellom alle land.

Men det er enda langt frem til vi ser virkelig gjort det grunnleggende mål om en verden med rettferdighet og trygghet for alle, bygd på et samarbeide mellom frie og likeverdige folk.

Det er derfor grunn til å minne hverandre om at det finnes bare en sikker måte å gjøre en lang vei kortere på, og det er å gå fremover.